

## **ANALIZA REZULTATA GRAĐANSKE INICIJATIVE ZA RASPISIVANJE REFERENDUMA O PRISTUPANJU REPUBLIKE HRVATSKE NATO SAVEZU**

### **REZULTATI**

U subotu, 12. travnja, istekao je zakonom propisan rok od 15 dana unutar kojeg je Odbor za referendum prikupljao potpise za raspisivanje referenduma o ulasku Hrvatske u NATO savez. U tom razdoblju, **zahtjev za referendumom potpisalo je 124 457 hrvatskih građana s pravom glasa (nepotpuni podaci), na 138 potpisnih mjesta u 84 grada u Hrvatskoj i inozemstvu.** Kako Zakon o referendumu propisuje da je za raspisivanje referenduma potrebno prikupiti potpise 10 posto biračkog tijela Republike Hrvatske, što iznosi približno 450.000 građana, Odbor **mora zaključiti da nije prikupljen dovoljan broj potpisa kojim bi se Sabor primorao na raspisivanje referenduma. Ipak, pridobiti više od 120.000 građana i građanki na politički angažman unutar 15 dana, i s financijskim sredstvima u iznosu od svega 23.000 kn ogroman je uspjeh!**

Podsjetimo, Odbor za referendum je krajem veljače osnovalo dvadesetak građana i udruga, kako bi prikupljanjem potpisa osigurali da Sabor raspiše referendum o ulasku Hrvatske u NATO savez. Ta je inicijativa pokrenuta nakon što smo uvidjeli da velika većina parlamentarnih stranaka, a posebice vladajuće, ignoriranjem vlastitih predizbornih obećanja te zahtjeva hrvatske javnosti, namjeravaju potvrditi ulazak Hrvatske u NATO savez glasanjem u parlamentu običnom većinom glasova. Uvjereni smo da se radi o prvoj važnoj strateškoj odluci koju Republika Hrvatska donosi od proglašenja svoje samostalnosti. **Ignorirati i zanemarivati glas javnosti u toj situaciji pokazuje izraziti demokratski deficit vladajuće elite, te postavlja opasan presedan u razvoju hrvatske demokracije. Takvim ponašanjem političari poručuju hrvatskim građanima da ih ne smatraju dovoljno kompetentnima i odgovornima za donošenje bitnih strateških odluka o svojoj budućnosti.** Svojim je potpisima, nas 124.457 građana i građanki, različitih naraštaja i političkih uvjerenja, pokazalo kako smo itekako zainteresirani za pitanja strateških odluka s dugoročnim utjecajem na naše živote, te da zaslužujemo biti informirani i sudjelovati u odlučivanju i o ulasku RH u NATO.

Odbor za referendum želi naglasiti da su svi njegovi članovi, kao i 600-njak volontera, koji su po svakakvim vremenskim uvjetima, na ulicama i trgovima naše zemlje prikupljali potpise - **iznimno ponosni** na posao koji su obavili. Svatko od nas može čista srca stati pred hrvatsku javnost i reći "ja sam napravio sve što sam mogao kako bi se u ovoj zemlji uvažio glas građana". Pitamo se koliko naših «izabranih predstavnika» može napraviti isto?

124 457 potpisnika čini **5% ukupnog broja birača koji su se odazvali posljednjim parlamentarnim izborima u RH**. Stavimo li taj rezultat u omjer s financijskim iznosima i vremenskim rokom od 30 dana za provedbu predizborne kampanje stranaka, pokazali smo se **znatno uspješnijima od 82% danas parlamentarnih stranaka**. Naime, **124.457 glasova preračunato u mandate čini 8 zastupničkih mjesta**, koliko ih nema niti jedna stranka u Saboru, izuzev HDZ-a i SDP-a. 9 parlamentarnih stranaka koje imaju 6 ili manje zastupnika, u kampanji su potrošile oko 27,5 milijuna kuna na ukupno 26 zastupničkih mjesta, ili nešto više od milijun kuna po zastupniku. Istovremeno, **nas je jedan potpis koštao 0,19 kuna, a svaki glas na izborima stranke je koštao 100 puta više** - one su, u prosjeku, potrošile 19 kuna po glasu, odnosno biraču koji je izišao na izbore (prema procjeni troškova izbornih kampanji GONG-a i TIH-a).

Također, želimo istaknuti da je ovo prva, i za sada jedina akcija, koja je **na jednom mjestu i oko jednog cilja uspjela prikupiti tako široku "nacionalnu koaliciju"**: preko 60 organizacija, od braniteljskih udruga do udruga za zaštitu okoliša, od udruga mladih do političkih stranaka, od ljevice do desnice. Smatramo da je ovo **značajan korak građanskog društva u borbi s političkom apatijom i rezignacijom, te sustavnim zanemarivanjem glasa javnosti, koje u ovoj zemlji vlada duže od pola stoljeća**.

Bitno je naglasiti da rezultati ove akcije, tj. 124 457 potpisa u petnaest dana, pokazuju da u hrvatskoj javnosti postoji **iznimno visoka zainteresiranost** za pitanje ulaska Hrvatske u NATO savez, te štoviše, da građani žele sami odlučiti o tom pitanju. **Napominjemo da bi s ovim brojem prikupljenih potpisa, Odbor uspio raspisati referendum u nama susjednim državama: Sloveniji, Italiji i Mađarskoj!**

## **PREPREKE I OTEGOTNE OKOLNOSTI**

Tijekom izvođenja ove akcije Odbor za referendum susreo se **s nekoliko prepreka i otežavajućih okolnosti**. Odlučili smo proanalizirati te okolnosti, kako bismo detektirali uzroke zbog kojih Odbor za referendum nije uspio u svom naumu:

### **1. Iznimno restriktivan Zakon o referendumu**

Prvi i najvažniji razlog je karakter Zakona o referendumu koji propisuje da je za raspisivanje referenduma potrebno prikupiti potpise 10% glasačkog tijela Republike Hrvatske u razdoblju od petnaest dana. Za usporedbu, nama susjedne zemlje koje imaju zakonsku mogućnost takvog raspisivanja referenduma traže zadovoljavanje sljedećih kriterija: u Italiji je potrebno prikupiti 500 000 potpisa (manje od 1% glasačkog tijela) u roku od 90 dana, u Sloveniji se traži 40 000 potpisa (oko 2,3% glasačkog tijela) u periodu od 30 do 60 dana, a u Mađarskoj 200 000 potpisa (oko 2,5%) u četiri mjeseca. **Možemo ustvrditi da bi se, već s potpisima prikupljenima u ovih**

**petnaest dana, referendum raspisao u svim ovim državama**, što jasno ukazuje kako je ovako zahtjevnom i u praksi neprovedivom odredbom zakonodavac zapravo namjerio onemogućiti građane da prisile Sabor na raspisivanje referenduma.

## **2. Obveza prikupljanja matičnog broja građana**

Odlukom Središnjeg državnog ureda za upravu, Odbor za referendum je u ovoj akciji morao prikupljati i matične brojeve građana, bez kojih se inače potpisi na zahtjevu smatraju nevažećima. Kao što smo već više puta upozorili, radi se o **administrativnoj odluci koja je u potpunosti u suprotnosti s duhom Zakona o referendumu**. Naime, u trenutku donošenja tog zakona, JMBG je bila javna i lako dostupna informacija koju je svaki građanin mogao naći na svim svojim dokumentima. Kako je međuvremenu donesen **Zakon o zaštiti osobnih podataka**, matični broj građana je **de facto postao tajan broj, koji se već pet godina ne nalazi na dokumentima**. U takvim okolnostima, zahtjev da se sa potpisima prikuplja i matični broj građana predstavlja **namjernu opstrukciju ove akcije**. Naša je procjena da smo najmanje **20 posto** (dakle oko **25 000**) građana morali odbiti prilikom prikupljanja potpisa jer nisu znali ili nisu željeli dati svoj matični broj građana, iako su željeli potpisati zahtjev za referendumom.

## **3. Nerealno veliki broj birača u Republici Hrvatskoj**

Odbor je na samom početku zatražio očitovanje Središnjeg državnog ureda za upravu o broju birača u Hrvatskoj. Dobili smo službeno tumačenje u kojem je utvrđen broj od približno **4 500 000 birača u Republici Hrvatskoj** (od čega 400 000 birača bez stalnog prebivališta u RH). **Odbor smatra da se radi o nerealnom i previsokom broju**. Naime, već je nekoliko mjeseci u javnosti prisutna tvrdnja da se u protekle četiri godine na popisima birača sa stalnim prebivalištem u Hrvatskoj pojavilo oko 150 000 novih birača. Za usporedbu, u prethodnom četverogodišnjem razdoblju, od 2001. do 2004. godine, broj novih birača iznosi oko 5000. Radi se o nerazumnoj brojci koja je u potpunoj suprotnosti s demografskom situacijom u našoj zemlji, te Odbor izražava sumnju u istinitost tako utvrđenog broja. Pored toga, GONG je nakon proteklih parlamentarnih izbora izašao u javnost s procjenom da se u biračkim spiskovima birača bez stalnog prebivališta u Hrvatskoj (popularno zvana "dijaspora") nalazi barem 20 posto preminulih osoba. Ta procjena nikada nije opovrgnuta niti ispitana od strane državnih tijela i institucija. **Dakle, postoji osnovana sumnja da se među 4,5 milijuna birača na popisima nalazi barem 200 000 preminulih ili dva puta upisanih birača**.

## **4. Druge prepreke i opstrukcije nekih lokalnih samouprava i državnih tijela**

Odbor sa žaljenjem mora konstatirati da se u svom radu susreo i s opstrukcijama tijela lokalne samouprave, kao i državnih tijela. Tako smo u nekim sredinama iznimno dugo čekali dozvole za prikupljanje potpisa na

javnim površinama (Zaprešić, Zadar), koje smo na kraju dobili tek nakon medijskog pritiska. Policijska uprava u Malom Lošinj u pokušala je naplatiti neadekvatnu pristojbu, a **najgora vrsta opstrukcije rada Odbora bila su ispitivanja naših članova putem telefona, od strane pojedinaca koji su se predstavili kao djelatnici Ministarstva unutarnjih poslova.** Odbor još jednom javno poziva MUP da ispita spomenute događaje, i o rezultatima izvijesti javnost i Odbor. Smatramo naime, da se takvo ponašanje ne može opisati ni na koji drugi način osim kao nezakonito i nedemokratsko vršenje pritiska na rad civilnih udruga.

## **SLJEDEĆE AKTIVNOSTI ODBORA ZA REFERENDUM**

Kao rezultat ove kampanje i broja prikupljenih potpisa, te kao posljedica uviđanja problema s kojima se Odbor susreo, namjeravamo provesti sljedeće aktivnosti:

### **1. Odbor za referendum će od Sabora zatražiti raspisivanje referenduma o ulasku Hrvatske u NATO savez**

Smatramo da je broj od 124.457 prikupljenih potpisa iznimno značajan i respektabilan, pogotovo s obzirom na uvjete u kojima je prikupljen. Vjerujemo da se saborski zastupnici, pa ni političari općenito, ne smiju oglušiti na ovako jasno iskazanu želju naroda. Iako ova inicijativa ne može prisiliti Sabor na raspisivanje referenduma, vjerujemo da postoji moralna i politička odgovornost saborskih zastupnika prema željama građana Republike Hrvatske, te tražimo da Sabor iskoristi svoje pravo i raspiše referendum o ulasku Hrvatske u NATO savez.

### **2. Odbor za referendum će od Sabora zatražiti izmjenu Zakona o referendumu**

Kao što je već obrazloženo, hrvatski Zakon o referendumu je pretjerano zahtjevan, i nije u skladu s praksom demokratskih država koje prakticiraju takve oblike političkog odlučivanja. Odbor stoga od Sabora traži pokretanje inicijative o promjeni Zakona o referendumu, i to na način da se broj traženih potpisa **propíše na 2,5% ukupnog broja birača, a rok za prikupljanje tih potpisa na 30 dana.** Također tražimo **izmjenu onog dijela Zakona o referendumu koji propisuje prikupljanje matičnog broja građana,** i to na način da se taj zahtjev ukloni iz zakona, te da se zamijeni brojem osobne iskaznice ili putovnice.

### **3. Odbor za referendum će od Sabora zatražiti pokretanje procedure za utvrđivanje točnog broja birača**

S obzirom na ozbiljne sumnje u broj birača u biračkom popisu Republike Hrvatske upisanih ili preminulih birača, to pitanje nadilazi ovu inicijativu. Republika Hrvatska će u narednom razdoblju morati raspisati referendum o ulasku u Europsku uniju, a Ustav propisuje da se na taj referendum mora odazvati barem 50 posto biračkog tijela RH, kako bi on bio pravovaljan. U tom

slučaju umjetno «napuhan» broj birača u Hrvatskoj može proizvesti ozbiljne i dalekosežne posljedice za ovu zemlju, te Odbor traži da saborski Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav pokrene inicijativu te da Sabor naloži Državnom izbornom povjerenstvu da pristupi proceduri utvrđivanja stvarnog broja birača u Republici Hrvatskoj, kao i donošenju procedura koje će spriječiti manipulacije sa popisom birača.

Kako bi se ovi zahtjevi što kvalitetnije predstavili Saboru, političkoj eliti i hrvatskoj javnosti, Odbor za referendum će zatražiti primanje kod Predsjednika Sabora, saborskog Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, klubova zastupnika u Hrvatskom saboru i Predsjednika Republike Hrvatske.